

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
РЕФОРМУВАННЯ БАНКІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

Бригінець Олександр Олексійович,

д.ю.н., професор,

*професор кафедри конституційного, адміністративного та
фінансового права*

Хмельницького університету управління та права

імені Леоніда Юзькова

м. Хмельницький, Україна

Попри значні системні геополітичні, демографічні та макроекономічні шоки, банківський ринок вистояв завдяки зниженню внутрішньої вразливості до ризиків у результаті 8 років реформування та своєчасним антикризовим заходам в процесі воєнних дій. Пройдений воєнний рік для банків став точкою розвороту чи підсилення минулих тенденцій мирного часу. Сучасні виклики зовнішнього середовища потребують своєчасних та ефективних методів реагування на них, відповідних внутрішніх змін, спрямованих на розвиток інструментів управління, стратегічного бачення, підвищення операційної ефективності, оптимізацію процесів, посилення залученості співробітників, удосконалення комунікації, підвищення професійних та особистісних навичок. Як слушно відмітив заступник міністра фінансів України Юрій Драганчук, держава залишається відданою своїй меті – побудувати надійну та конкурентоспроможну банківську систему. Сьогодні, коли реформа корпоративного управління банків державного сектору в Україні фактично завершена, ми оновили та посилили стратегічні принципи реформування банків державного сектору, для забезпечення чіткого розуміння цілей для нових наглядових рад та правління, досягнення, яких від них очікує акціонер. Міністерство фінансів продовжує вживати заходів для відновлення економічного зростання в Україні та необхідного для цього оздоровлення банківської системи. Важливим завданням для досягнення цієї

мети є підвищення фінансової ефективності діяльності державних банків та забезпечення прозорості їх управління. Саме для реалізації обраної стратегії Кабмін схвалив запропонований Міністерством фінансів України варіант стратегії реформування державного банківського сектору, відповідно до якого передбачається: впровадити стратегії для кожного державного банку; до 2025 року знизити частку держави в банківському секторі з 60% до 25%; скоротити частку непрацюючих активів на балансах державних банків; захищати та підтримувати реалізацію реформи корпоративного управління із більшістю незалежних членів в наглядовій раді, із забезпеченням необхідного рівня підзвітності [1]. Зокрема, стратегія передбачає приведення системи корпоративного управління у відповідність до рекомендацій ОЕСР. Це забезпечить стабільність функціонування банків, сприятиме покращенню результатів роботи та підвищенню оцінки з боку потенційних інвесторів [2]. Нині функціонуюча практика діяльності держави з управління своєю часткою в акціонерному капіталі банків, яка історично склалась, фактично є здійсненням безпосереднього контролю над роботою таких банків, що обмежує комерційну незалежність членів наглядової ради та правління, а також створює ризик можливого політичного чи адміністративного впливу, що може негативно позначатись на вартості цих активів для платників податків, як кінцевих бенефіціарів державної власності.

Аналіз міжнародного досвіду свідчить про наявність різних підходів до місця і ролі держави у державному банківському секторі. В обставинах суттєвого погіршення економічної ситуації дії урядів, переважно спрямовані на надання додаткової ліквідності банкам, яка в свою чергу може використовуватись для підтримки окремих визначених державою програм [3]. Типовими проблемами у діяльності державних банків є: наявність політичного впливу на процес прийняття рішень; підміна корпоративного управління, що базується на кращих міжнародних практиках, директивним підходом з боку урядів, що зумовлює зниження ролі наглядових рад; розвиток банків, відмінний від покладених на них місій та пріоритетних

напрямків діяльності, і як наслідок перетворення державних банків в універсальні банки. Рішення щодо участі держави на банківському ринку приймаються з врахуванням поточної економічної ситуації та економічної політики уряду. Світова практика демонструє випадки успішної зміни моделі державної участі у банківському секторі і переходу до приватної власності. Типовими факторами успішності державних банків є: незалежність наглядових рад та правління банків від політичної кон'юнктури; наявність інших акціонерів в капіталі банків (приватних інвесторів, МФО, тощо); орієнтація банків на обслуговування комерційних клієнтів; ефективні операційні моделі та функціональні структури банків порівняльні з приватними банками [4].

Отже, за допомогою багатьох нововведень і змін, які в майбутньому повинні бути законодавчо закріплені, відбудеться якісне реформування сектору державних банків. На даному етапі, коли реформа корпоративного управління банків державного сектору майже завершена, необхідно оновити та посилити стратегічні принципи реформування банків державного сектору, для забезпечення чіткого розуміння цілей для нових наглядових рад та правління, досягнення яких від них очікує акціонер. Крім того, даний документ спрямований на коригування термінів реформування банків державного сектору, зважаючи на суттєвий вплив пандемії та бойових дій на території нашої держави. Міністерство фінансів України розробило ряд планів з урахуванням міжнародного досвіду. Тобто, реформи, що базуються на міжнародній практиці, вже показали себе в дії. Проте, в умовах кризи існує і низка факторів, що може стати перепорою для їх реалізації. Сектор державних банків, що буде реформований, зможе більш ефективно здійснювати банківську діяльність без впливу державних органів яка буде безпосередньо спрямовано на комерційну мету.

Список використаних джерел:

1. Засади стратегічного реформування державного банківського сектору (стратегічні принципи). URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/20200814%20SOB%20Strategy.pdf>.
2. Стратегія НБУ до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/strategy>.
3. Бригінець О.О., Гарбінська-Руденко А.В., Субіна Т.В. Банківське право. Навч. посібник. За заг. ред. Т.О. Мацелик. Ірпінь: УДФСУ, 2020. 222 с.
4. Ральф де Хаас Майбутнє фінансового сектору в післявоєнній Україні. Який стан фінансового сектору зараз та основні пріоритети його реформування після війни? URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/01/5/695722/>.